

Mit jelent az, hogy *élő*? Az ellenkezőjét annak, amit eddig Istenről mondtunk. Jelenti azt az Istent, aki csakugyan *Isten*. Nem idegen szó az élet mellett, hanem maga az élet, mely hatalmasan előtör. Nem ötödik kereke a kocsinak, hanem az a kerék, amely hajtja a másokat. Nem félrehúzódtott szentség, hanem az, akit minden meglévő dolog a középre űz. Nem fellegekbe bújt sötét hatalom, akivel szemben az ember csak szolga lehet, vagy olyan, akitől, mint pedáns iskolamestertől a pajzán tanulónak, el kell menekülnie, hanem a szabadság tiszta hatalma, aki azt akarja, hogy mindenben, de legelőször az emberben dicsőségre jusson.

Nem gondolat, nem vélemény, hanem életerő, mely legyőz minden halálos hatalmat oly reálisan, oly megfoghatóan, oly természetesen, mint az elektromosságnak vagy dinamitnak, pénznek vagy belegségnek ereje! Nem dísz a világnak, hanem mozgatója, aki belenyúl a világba! Nem érzélem, mellyel játszunk, hanem tény, amit komolyan kell vennünk, amelyen minden helyzetben szilárdan megállhatunk, amiből táplálkozunk, mint a kenyérből, ahová visszahúzódnak mint erődítménybe, ahonnan előrohanunk, mint ostromlottak, s ahonnan támadhatunk minden oldalra. Ezt jelenti *élő*! Az *élő Istent*. Istent, aki valóban Isten! Azon csodálkozol, hogy ez egyáltalán lehetséges? Meg kell tanulnunk csodálkozni azon, hogy voltaképpen *milyen élő* az Isten! Milyen csoda ez: *Isten*; és nem bálvány, amit belőle gyengeségünkben csináltunk. Arról, hogy — amint mondani szokták — ismerjük, bírjuk, arról nincs szó. Milyen gyámoltalan nyögés és dadogás, ha mi valamit mondunk róla! De mégis *Rá* gondolunk, *Őt* keressük. Nem volnánk olyan izgatottak, olyan nyugtalanok, olyan bizonytalanok és elégedetlenek az étellel, nem nyúlnánk olyan sóváran az öröm, vigasztalás és magasabb gondolatok szalmaszálacskaí után, nem tudnánk olyan vidáman ujjongani és olyan szívszakadva sírni, ha *Ő* nem volna! *Ő* a középpont, amelyben minden ösvény egybetalálkozik, melyeken különböző emberek vergődnek és üzik bolondságaikat. *Ő* az a hatalmas örömfényforrás, ahonnan dacára mindennek, egy fénysugár belopódzik életünkbe, a napos, termékeny világba, falunkba, házainkba, mezőinkre, s szívünkbe is amikor akar, hogy legyen egy-egy örvendező gondolatunk, jó szavunk, segítő, szerető, bátor cselekedetünk. *Rá* gondolunk, *Őt* keressük, *Őt* nélkülözzük. Akkor ismerjük el az *Ő* jogát, ha elismerjük hiányainkat, bár dacosan és keserűen,

de szívből fellázadunk a fél, gyenge, tisztátalan „Isten” ellen, akit eddig Isten gyanánt dicsértünk és hittünk!

Értjük-e most a 42. Zsoltárt, értjük-e, hogy a biblia igazsága, habár olyan magasán felette áll életünknek, mégis a mi legmélyebb életigazságunk? „Mint a szarvas kívánczik a folyóvizekre, úgy kívánczik az én lelkem hozzád, óh Isten! Szomjúhozik lelkem Istenhez, az élő Istenhez; mikor mehetek el és jelenhetek meg Isten előtt?” Halljátok? Ennek az embernek, aki ezt írta, meg volt a maga régi „Istene”. De nem volt többet elég, akármilyen szép volt; most megszabadult tőle és lelkében *szomjúhozni* és *kiáltozni* kellett, mert az Isten valaki más, egészen új volt; nem elégedett meg a legszebbnek pusztá gondolatával és érzésével, a voltaképpenit, az igazat, a legmélyebbet kereste és kívánta, azt, hogy megjelenhessen Isten előtt! Látjátok! ez a biblia igazsága az ember fölött Isten akarata szerint! De ez az ember Ábrahám, Izsák és Jákób, Mózes, Dávid és Éliás, Péter és Pál. Nem a megtért, a szent, a biztos keresztyén, aki mindent tud és tudhat, aki ura raffinált szellemi tapasztalásoknak, hanem az az ember, aki őszintén keresi az élő Istent. Ki meri magát közülünk ezen bibliai emberek mellé állítani? És mégis mindez a mi életünknek is legmélyebb és legelrejtettebb igazsága lehet!

„Könnyhullatásom volt kenyerem éjjel és nappal, mikor mindennap azt mondták nékem: „Hol van a te Istened?” Ismered ezt? Voltál így, amikor körülötted minden, a fák, házak, hegyek, emberek, mind részt akartak venni aggódó keresésedben, meg akarták növelni belső bajodat, rád akartak nehezéden ezzel a kérdéssel, amivel nélkülök is eleget gyötröd magadat: Hol van a te Istened? Mit értél mindazzal, amit eddig gondoltál, hittél, álmodtál? Segít most ez rajtad? Nem hallottad, hogy túl a Júrán az ágyúk, a radikális hitetlenségnek ezek a hatalmas apostolai, nem kevésbé az egyenruha, amit látunk és viselnünk kell (az emberiség gyalázatának és istentelenségének e jelei) mind, mind azt kérdezik: „Hol van a te Istened?” Üresen, tanácstalanul és erőtlenül állunk meg ezek mellett és nem mondhatunk mást: Nem tudok felelni! Ime ez a 42. Zsoltár, ez a mélységes fájdalom, ez a nehéz harc, amit ez az ember és hozzá hasonlók végigközdöttek, ez a mi gyámoltalan életünk legmélyebb igazsága.

Igen! „amikor ezekről megemlékezem, megkeseredem